

ISSN: 2181-9416

1-SON, 2026

YURIST AXBOROTNOMASI

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

HUQUQIY, IJTIMOY, ILMIY-AMALIY JURNAL

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
eLIBRARY.RU

YURIST AXBOROTNOMASI

1-SON

ВЕСТНИК ЮРИСТА

HOMEPI 1

LAWYER HERALD

ISSUE 1

SAYFIDDINOV Aqliddin Anvarjon o'g'liO'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi
Qonunchilik va huquqiy siyosat instituti tayanch doktrantiE-mail: aqliddinsayfiddinov@gmail.com

XALQ DEPUTATLARI KENGASHLARI QARORLARINING QONUNIYLIGINI TA'MINLASH: NAZARIY ASOSLAR, MILLIY MEKANIZMLAR VA XORIJIY TAJIRIBA

For citation (iqtibos keltirish uchun, для цитирования): SAYFIDDINOV A. A. Xalq deputatlari kengashlari qarorlarining qonuniyligini ta'minlash: nazariy asoslar, milliy mexanizmlar va xorijiy tajriba // Yurist axborotnomasi – Вестник юриста – Lawyer herald. № 1 (2026) B. 25-35.

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada mahalliy vakillik organlari tomonidan qabul qilinadigan qarorlarning qonuniyligini ta'minlash masalasi davlat boshqaruvi samaradorligi hamda hududlarni barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bilan uzviy bog'liq institutsional-huquqiy muammo sifatida tahlil qilingan. Mahalliy darajada qaror qabul qilish jarayoni, shuningdek, qarorlarning qonuniyligini ta'minlashga qaratilgan huquqiy, tashkiliy va nazorat mexanizmlari yoritilgan.

Maqolada tizimli, qiyosiy-huquqiy va funksional tahlil usullaridan foydalanilgan holda mahalliy qarorlar qonuniyligini ta'minlashning oldingi, joriy va keyingi nazorat shakllari o'zaro bog'liq va kompleks huquqiy mexanizm sifatida o'rganilgan. Adliya organlari tomonidan amalga oshiriladigan huquqiy ekspertiza, prokuratura nazorati hamda ma'muriy sudlar orqali sudga shikoyat qilish institutining huquqiy tabiati va o'zaro muvofiqligi ochib berilgan.

Maqolada mahalliy vakillik organlari qarorlarining qonuniyligini ta'minlash, huquqiy ishonchni mustahkamlash, davlat va jamiyat o'rtasidagi institutsional munosabatlarni barqarorlashtirish hamda hududiy boshqaruv samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etishi asoslab berilgan. Maqolada shakllantirilgan xulosalar mahalliy boshqaruv sohasidagi huquqiy islohotlarni ilmiy asoslash va huquqni qo'llash amaliyotini takomillashtirish uchun nazariy va amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: qonuniylik, mahalliy kengash, vakillik organi, davlat nazorati, sud nazorati, huquqiy ekspertiza, institutsional nazorat, huquqiy ishonch, mahalliy boshqaruv, hududiy rivojlanish.

САЙФИДДИНОВ АклиддинДокторант Института законодательства и правовой
политики при Президенте Республики УзбекистанE-mail: aqliddinsayfiddinov@gmail.com

ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЗАКОННОСТИ РЕШЕНИЙ СОВЕТОВ НАРОДНЫХ ДЕПУТАТОВ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ, НАЦИОНАЛЬНЫЕ МЕХАНИЗМЫ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ

АННОТАЦИЯ

В данной статье вопрос обеспечения законности решений, принимаемых местными представительными органами, анализируется как институционально-правовая проблема, неразрывно связанная с эффективностью государственного управления и устойчивым социально-экономическим развитием территорий. Освещаются процесс принятия решений на местном уровне,

а также правовые, организационные и контрольные механизмы, направленные на обеспечение законности этих решений.

В статье с использованием методов системного, сравнительно-правового и функционального анализа предварительные, текущие и последующие формы контроля за законностью решений местных органов изучаются как взаимосвязанный и комплексный правовой механизм. Раскрываются правовая природа и взаимосогласованность таких институтов, как правовая экспертиза, проводимая органами юстиции, прокурорский надзор и судебное обжалование в административных судах.

В статье обосновывается, что обеспечение законности решений местных представительных органов имеет важное значение для укрепления правовой определённости, стабилизации институциональных отношений между государством и обществом, а также для повышения эффективности территориального управления. Сформулированные в статье выводы имеют теоретическое и практическое значение для научного обоснования правовых реформ в сфере местного управления и совершенствования правоприменительной практики.

Ключевые слова: законность, местный совет, представительный орган, государственный контроль, судебный контроль, правовая экспертиза, институциональный контроль, правовое доверие, местное управление, территориальное развитие.

AKLIDDIN Sayfiddinov

PhD student at the Institute of Legislation and
Legal Policy under the President of the Republic of Uzbekistan
E-mail: aqliddinsayfiddinov@gmail.com

ENSURING THE LEGALITY OF DECISIONS OF PEOPLE'S DEPUTIES' COUNCILS: THEORETICAL FOUNDATIONS, NATIONAL MECHANISMS AND FOREIGN EXPERIENCE

ANNOTATION

This article analyzes the issue of ensuring the legality of decisions adopted by local representative bodies as an institutional-legal problem inextricably linked to the effectiveness of public administration and the sustainable socio-economic development of territories. It highlights the decision-making process at the local level, as well as the legal, organizational, and control mechanisms aimed at ensuring the legality of these decisions.

Using systemic, comparative-legal, and functional analysis methods, the article examines the preliminary, ongoing, and subsequent forms of control for ensuring the legality of local decisions as an interconnected and comprehensive legal mechanism. The legal nature and interplay of legal expertise conducted by justice bodies, prosecutorial oversight, and the institution of judicial appeal through administrative courts are explored.

The article substantiates that ensuring the legality of decisions made by local representative bodies is crucial for strengthening legal certainty, stabilizing institutional relations between the state and society, and increasing the effectiveness of regional governance. The conclusions formulated in the article are of theoretical and practical significance for scientifically substantiating legal reforms in the field of local governance and for improving law enforcement practices.

Keywords: legality, local council, representative body, state control, judicial control, legal review, institutional control, legal trust, local governance, territorial development.

Mahalliy darajada davlat hokimiyati organlarining samarali faoliyat yuritishi har qanday davlat barqarorligi va taraqqiyotining asosiy tayanchlaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasida jamiyat hayotining barcha sohalarini qamrab olayotgan islohotlar jarayonida mahalliy ijro etuvchi

hokimiyat rahbarlari, hokimlar hamda vakillik organlari xalq deputatlari Kengashlari tomonidan qabul qilinadigan qarorlarning qonuniyligini ta'minlash masalasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur organlar davlat siyosatini amalga oshirish, mahalliy budjetni shakllantirish, ijtimoiy-iqtisodiy masalalarni hal etish, shuningdek, fuqarolarning huquq va erkinliklarini hududiy darajada ta'minlashda hal qiluvchi o'rin tutadi.

Ayniqsa, bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida mahalliy boshqaruvda "Kuchli Kengash, hisobdor va tashabbuskor hokim" tamoyilini hayotga tatbiq etish doirasida mahalliy Kengashlarning hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish, aholini ijtimoiy himoya qilish hamda jamoatchilik manfaatlarini ta'minlashga qaratilgan vakolatlari izchil ravishda kengayib bormoqda. Xalq hokimiyatchiligini amalda to'laqonli ro'yobga chiqarishga qaratilgan ushbu institutsional islohotlar sharoitida mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan qabul qilinayotgan qarorlarning qonuniyligi, ularning Konstitutsiya va qonunlarga muvofiqligi hamda belgilangan vakolatlar doirasida qabul qilinishi masalasi yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Shu nuqtayi nazardan, mahalliy Kengashlar faoliyatida ular tomonidan qabul qilinayotgan qarorlar qonuniyligini ta'minlash mexanizmini ilmiy-huquqiy jihatdan tahlil qilish, amaldagi muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etishga qaratilgan takliflarni ishlab chiqish hududlarning samarali boshqaruvi va barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

O'zbekiston Respublikasi "Normativ-huquqiy hujjatlar to'g'risida"gi Qonuniga ko'ra, mahalliy davlat hokimiyati organlarining qarorlari normativ-huquqiy hujjat hisoblanadi. Normativ-huquqiy hujjat tushunchasiga ushbu Qonunning 3-moddasida ta'rif berilgan bo'lib, unga ko'ra, normativ-huquqiy hujjat qonunchilikka muvofiq qabul qilingan, umummajburiy davlat ko'rsatmalari sifatida huquqiy normalarni belgilashga, o'zgartirishga yoki bekor qilishga qaratilgan rasmiy hujjatdir [1]. Xalq deputatlari viloyat, tuman va shahar Kengashlari o'z vakolatlari doirasida qarorlar tarzida normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilish vakolatiga ega. Shu o'rinda mahalliy Kengashlarning qarorlari O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi va qonunlariga, o'ziga nisbatan yuqoriroq yuridik kuchga ega bo'lgan boshqa normativ-huquqiy hujjatlarga, yuridik-texnik jihatdan rasmiylashtirishning talablariga muvofiq bo'lishi lozim.

Adliya vazirligi statistik ma'lumotlariga ko'ra, 2021-yildan 2025-yilgacha Xalq deputatlari kengashlari tomonidan quyidagicha qarorlar qabul qilingan:

- 2021-yilda — 28 284 ta;
- 2022-yilda — 31 578 ta;
- 2023-yilda — 32 487 ta;
- 2024-yilda — 32 923 ta;
- 2025-yilning 1-yarmida — 17 419 ta qaror qabul qilingan.

Xalq deputatlari kengashlari 2021-yildan 2025-yilning birinchi yarmigacha jami 142 691 ta qaror qabul qilgan bo'lib, mazkur qarorlarning 5 715 tasi yoki 4,1 foizi normativ-huquqiy hujjat hisoblanadi. Yuqoridagi statistik ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, Xalq deputatlari kengashlari tomonidan qabul qilinayotgan qarorlar soni yildan yilga oshib bormoqda. Mazkur qarorlarning asosiy qismi individual (yakka tartibdagi), tashkiliy xarakterga ega ekanini ko'rish mumkin.

O'zbekiston Respublikasi qonunchiligida Xalq deputatlari kengashlari qarorlarining qonuniyligini ta'minlash tizimi turli nazorat shakllarini o'z ichiga olgan bo'lib, ularni oldindan (dastlabki), joriy va keyingi nazorat turlariga ajratish mumkin. "Normativ-huquqiy hujjatlar to'g'risida"gi Qonuniga ko'ra, mahalliy davlat hokimiyati organlari qarorlari loyihalarining huquqiy ekspertizasi O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligining tegishli hududiy bo'linmalari tomonidan amalga oshiriladi [1].

O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senati Kengashining 2025-yil 28-yanvardagi KQ-55-V-sonli Qarori bilan tasdiqlangan "Xalq deputatlari viloyat, tuman va shahar Kengashi qarorlari loyihalarini ishlab chiqish hamda ularni huquqiy ekspertizadan o'tkazish Uslubiyoti"ga ko'ra, Xalq deputatlari viloyat va Toshkent shahar Kengashi raisi, doimiy komissiyalar mahalliy Kengash qarori loyihasining mahalliy Kengash kotibiyati yuriskonsultiga huquqiy ekspertizadan o'tkazish uchun kiritilishini ta'minlaydi. Xalq deputatlari tuman va shahar Kengashi raisi, kotibiyat mudiri xalq deputatlari tuman va shahar Kengashi qarori loyihasini tuman va shahar adliya bo'limlari huzuridagi yuridik xizmat ko'rsatish markazlariga huquqiy ekspertizadan o'tkazish uchun kiritilishini ta'minlaydi. Mahalliy Kengash qarori loyihasi yuzasidan huquqiy ekspertiza yakuni bo'yicha xulosaning mavjudligi mahalliy Kengash tomonidan qarorlarni qabul qilishning majburiy sharti hisoblanadi. Mahalliy Kengashlarning normativ-huquqiy hujjat shaklidagi barcha qarorlari loyihalari mahalliy Kengash kotibiyati tomonidan huquqiy ekspertizadan o'tkazilgandan so'ng belgilangan tartibda adliya organlaridan huquqiy ekspertizadan o'tkaziladi [2]. "Mahalliy davlat hokimiyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonunining 24-moddasiga muvofiq, hokim va quyi Kengashning O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlariga muvofiq bo'lmagan qarorlarini bekor qilish xalq deputatlari Kengashining vakolatlaridan biri sifatida ko'rsatilgan. Yuqori turuvchi Kengashlarga quyi Kengashlarning qonunga zid qarorlarini bekor qilish vakolati berilgan.

Yuqoridagilarni mahalliy Kengashlar qarorlarining qonuniyligini ta'minlashning dastlabki nazorat shakli sifatida e'tirof etish mumkin.

Joriy nazorat shakli sifatida esa prokuratura organlarini misol keltirish mumkin. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 143-moddasiga asosan, O'zbekiston Respublikasi hududida qonunlarning aniq va bir xilda bajarilishi ustidan nazoratni O'zbekiston Respublikasining Bosh prokurori va unga bo'ysunuvchi prokurorlar amalga oshiradi [3]. Prokuratura organlari davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari, shu jumladan, hokimliklar va Kengashlar tomonidan qonunlarning aniq va bir xilda ijro etilishi ustidan nazoratni amalga oshiradi. Prokurorlar qonun buzilishlarini bartaraf etish to'g'risida taqdimnomalar kiritish, qonunga xilof hujjatlarga protest keltirish, shuningdek, ma'muriy huquqbuzarliklar to'g'risida ish qo'zg'atish huquqiga ega.

Keyingi nazorat shakli sifatida esa sud orqali mahalliy Kengashlarning qarorlari qonuniyligini tekshirish institutini kiritish mumkin. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 55-moddasiga asosan, har kimga o'z huquq va erkinliklarini sud orqali himoya qilish, davlat organlarining hamda boshqa tashkilotlarning, ular mansabdor shaxslarining qonunga xilof qarorlari, harakatlari va harakatsizligi ustidan sudga shikoyat qilish huquqi kafolatlanadi [3].

"Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risida"gi Kodeksining 27-moddasiga muvofiq, mahalliy davlat hokimiyati organlarining qonunchilikka mos kelmaydigan hamda fuqarolar yoki yuridik shaxslarning huquqlari va qonun bilan qo'riqlanadigan manfaatlarini buzadigan qarorlari yuzasidan nizolashish to'g'risida hududiy tegishliligiga ko'ra, ma'muriy sudga murojaat qilish mumkinligi nazarda tutilgan [4]. "Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risida"gi Kodeks qabul qilinishi bilan davlat hokimiyati organlarining hujjatlari va harakatlari ustidan sudga shikoyat qilish tartibi ancha soddalashtirildi. Fuqarolar va tashkilotlar hokimlar yoki Kengashlar qarorlarini qonunga xilof deb topish to'g'risidagi ariza bilan ma'muriy sudga murojaat qilishlari mumkin. Sud hujjatni, agar u qonunga zid bo'lsa, to'liq yoki qisman haqiqiy emas deb topishga haqli.

Shu tariqa, O'zbekiston Respublikasi qonunchiligida mahalliy Kengashlar qarorlarining qonuniyligini ta'minlash tizimi oldindan, joriy va keyingi nazorat shakllarining o'zaro bog'liq va kompleks mexanizmi sifatida shakllangani va rivojlanib borayotganligini ko'rishimiz mumkin. Ushbu mexanizm nafaqat mahalliy vakillik organlari faoliyatida qonuniylikni kafolatlashga xizmat qiladi, balki qabul qilinayotgan qarorlarning hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish maqsadlariga

muvofiq, barqaror va samarali bo'lishini ta'minlashda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtayi nazardan, mahalliy Kengashlar qarorlarining qonuniyligi va ularning hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishga ta'siri o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ochib berish, mazkur masalaga doir nazariy yondashuvlarni ko'rib chiqish maqsadga muvofiqdir.

Nazariy jihatdan, mahalliy Kengashlar tomonidan qabul qilinadigan qarorlarning qonuniyligi hududlarni barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy kafolatlaridan biri ekanligi bir qator olimlar va xalqaro tashkilotlar tomonidan e'tirof etilganligini ko'rishimiz mumkin. Xususan, amerikalik iqtisodchi, xalqaro Nobel mukofoti sohibi Duglas Nort qarashlariga ko'ra, davlat va mahalliy organlar tomonidan qabul qilinadigan qarorlar qonuniy, barqaror va prognoz qilinadigan bo'lmasa, iqtisodiy o'sishga erishish mumkin emas [5]. Nort institutsional qonuniylik mulk huquqi himoyasi, shartnomalar barqarorligi va iqtisodiy xavflarning kamayishiga xizmat qilishini ta'kidlaydi.

Mahalliy Kengashlar qarorlarining qonuniyligi hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga, avvalo, budget munosabatlari samaradorligi orqali ta'sir ko'rsatadi. OECD tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, mahalliy darajada qarorlar qonuniy, ochiq va hisobdor qabul qilinadigan hududlarda budget mablag'larining taqsimlanishi va ijrosi samarali bo'ladi, ijtimoiy infratuzilma loyihalari o'z vaqtida amalga oshiriladi hamda hududlar o'rtasidagi iqtisodiy nomutanosiblik kamayadi. Aksincha, qaror qabul qilishda qonuniylikka rioya etilmasligi hududiy rivojlanish dasturlarining ijrosini sustlashtiradi va ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarning pasayishiga olib keladi [6].

Mahalliy Kengashlar va ijro hokimiyati o'rtasidagi institutsional muvozanat qarorlar qonuniyligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. H. Vollmannning Yevropa mamlakatlari misolida olib borgan qiyosiy tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, mahalliy organlar qarorlari ustidan davlat nazorati faqat qonuniylik bilan cheklangan davlatlarda ijro intizomi yuqori bo'ladi, hududiy rivojlanish loyihalari samarali amalga oshiriladi va iqtisodiy o'sish barqaror tus oladi [7].

Qarorlar qonuniyligini ta'minlashda sud nazorati instituti alohida o'rin tutadi. Anglo-sakson huquq tizimida, xususan Buyuk Britaniyada, mahalliy hokimiyat organlari qarorlari "judicial review" instituti orqali tekshiriladi. M. Elliott va R. Thomasning ta'kidlashicha, mahalliy organ qarori vakolat doirasidan chiqsa yoki belgilangan huquqiy protseduralar buzilgan holda qabul qilingan bo'lsa, u sud tomonidan noqonuniy deb topilishi shart [8]. Sud nazorati mahalliy qarorlarning huquqiy aniqligini ta'minlab, iqtisodiy va ijtimoiy qarorlarning barqaror ijrosiga xizmat qiladi.

Qarorlar qonuniyligi va hududiy rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlik xalqaro tashkilotlar tadqiqotlarida ham o'z tasdig'ini topgan. Jahon bankining "Governance and the Law" hisobotida mahalliy darajada qonuniylik ta'minlanmagan davlatlarda investitsiya muhitining zaifligi, ijtimoiy tengsizlikning ortishi va hududiy rivojlanish dasturlarining samarasizligi qayd etilgan [9]. Hisobotga ko'ra, qonuniy qarorlar fuqarolar ishonchi va iqtisodiy faollikni oshirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi.

Shuningdek, mahalliy Kengash qarorlarining qonuniyligi ijtimoiy rivojlanish va fuqarolar ishtiroki bilan ham uzviy bog'liq. J. Stoker mahalliy Kengashlarni ijro hokimiyati ustidan siyosiy va huquqiy nazoratni amalga oshiruvchi institut sifatida baholaydi. Uning fikricha, qonuniy va shaffof qarorlar fuqarolarning mahalliy boshqaruvga bo'lgan ishonchini oshiradi, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi va hududiy taraqqiyot uchun qulay muhit yaratadi [10].

Ukrainalik tadqiqotchilar Diachenko va Bukha ham hududiy rivojlanishning tizimli xususiyatini ta'kidlab, uni funksional bloklarga ajratadilar: normativ-huquqiy, iqtisodiy, ijtimoiy, texnologik va axborot. Ularning fikriga ko'ra, mahalliy hokimiyat organlari faoliyati "hududning hayotiy faoliyatini qo'llab-quvvatlashning asosiy elementi" hisoblanadi va mahalliy darajada rivojlanish uchun me'yoriy-huquqiy bazani shakllantiradi [11]. Bu shuni anglatadiki, mahalliy Kengashlar

qarorlarining qonuniyligi barcha sohalarida samarali rivojlanishni ta'minlashning muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi: huquqiy aniqliksiz uzoq muddatli rejalashtirish va investitsiyalarni jalb qilish mumkin emas.

Xuddi shu nuqtayi nazardan, mahalliy o'zini o'zi boshqarish bo'yicha mutaxassis A. Tkachuk "qonuniy qarorlar huquqiy ishonchni mustahkamlash uchun zaruriy shartdir va ishonchsiz na investitsiya, na rivojlanish, na hamjihatlik mumkin emas" [12], deb ta'kidlaydi. Boshqacha qilib aytganda, mahalliy Kengashlar qarorlarining huquqiy ishonchliligi korxonalar va fuqarolarning ishonchiga bevosita bog'liq: agar qarorlar qonunga muvofiq qabul qilinmasa, bu hududlarning investitsion jozibadorligini pasaytiradi va ijtimoiy-iqtisodiy o'sishga to'sqinlik qiladi.

E.D. Kutybayeva va S.D. Allambergenovlarga ko'ra, bugungi kunda taraqqiyotning eng muhim yo'nalishlaridan biri ham markaziy, ham mahalliy darajalarda boshqaruv samaradorligini oshirishdan iborat bo'lib, uning asosiy tarkibiy qismlaridan biri fuqarolik jamiyati institutlarini jalb etgan holda nazorat, vakillik va norma ijodkorligi vazifalarini yanada samarali amalga oshirish uchun xalq deputatlari Kengashlarini qo'llab-quvvatlashdan iboratdir [13]. Mahalliy o'zini o'zi boshqarishning Yevropa Xartiyasining 8-moddasida mahalliy hokimiyat organlarining ma'muriy nazorati qonun bilan mustahkamlanishi va faqat qonun hamda konstitutsiyaviy tamoyillarga rioya etilishini ta'minlash uchun zarur bo'lgan darajada qo'llanilishi kerakligi belgilangan [14].

Yuqorida keltirilgan nazariy qarashlar, xalqaro tashkilotlar tadqiqotlari va turli mamlakat olimlarining ilmiy xulosalari shuni ko'rsatadiki, mahalliy Kengashlar tomonidan qabul qilinadigan qarorlarning qonuniyligi hududlarni barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning zaruriy va ajralmas sharti hisoblanadi. Qonuniy, shaffof va prognoz qilinadigan qarorlar huquqiy ishonchni mustahkamlaydi, investitsiya muhitini yaxshilaydi, budjet mablag'laridan samarali foydalanishni ta'minlaydi hamda fuqarolarning mahalliy boshqaruvga bo'lgan ishonchini oshiradi. Aksincha, qonuniylik yetarli darajada ta'minlanmagan hollarda hududiy rivojlanish dasturlarining samaradorligi pasayadi, ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosibliklar kuchayadi va taraqqiyot jarayonlari sekinlashadi.

Shu ma'noda, mahalliy Kengashlar qarorlarining qonuniyligini ta'minlashga qaratilgan institutsional mexanizmlar faqat huquqiy nazorat vositasi sifatida emas, balki hududlarni kompleks rivojlantirishga xizmat qiluvchi strategik omil sifatida qaralishi lozim. Ushbu nazariy xulosalarni inobatga olgan holda, quyida Fransiya, Polsha va Koreya Respublikasida mahalliy vakillik organlari qarorlarining qonuniyligini ta'minlash tajribasi tahlil qilinadi. Xususan, Fransiya misolida ko'rib chiqamiz. Tarixan Fransiya mahalliy organlar qarorlari ustidan nazorat qilishning eng qat'iy tizimlaridan biriga ega bo'lgan davlat hisoblanadi. 1980-yillardagi nomarkazlashtirish islohotlariga qadar prefektlar (departamentlarda markaziy hukumatning vakillari) to'g'ridan-to'g'ri ma'muriy nazoratni (ma'muriy vasiylik deb ataladigan institutni) amalga oshirganlar. Prefekt o'z vakolati doirasida mahalliy Kengashning qonunga xilof, deb hisoblagan har qanday qarorini o'z xohishiga ko'ra bekor qilish huquqiga ega bo'lgan, bundan so'ng esa kommuna mazkur prefekt qarori ustidan ma'muriy sudga shikoyat qilish imkoniyatiga ega edi. Ushbu model oldindan yoki joriy nazoratni nazarda tutgan bo'lib, ko'p hollarda mahalliy darajada nafaqat qonuniylik masalalariga, balki qarorlarning maqsadga muvofiqligiga ham daxldor bo'lgan [15].

Biroq 1982-yil 2-martda qabul qilingan "Defferre qonuni" (Loi Defferre) mazkur tizimni tubdan o'zgartirdi. Shu vaqtdan boshlab kommunalar va departamentlar mahalliy Kengashlarining qarorlari hamda huquqiy aktlari prefektning oldindan tasdig'isiz, rasmiy e'lon qilingani yoki manfaatdor shaxslar e'tiboriga yetkazilgani zahotiyoyq kuchga kiradi. Shu bilan birga, ayrim toifadagi aktlar (mahalliy Kengashlarning eng muhim qarorlari hamda ayrim masalalar bo'yicha merlarning farmoyishlari) hanuzgacha keyingi (ex post) nazoratga tortiladi.

Xususan, bunday aktlar qabul qilinganidan keyin 15 kun ichida ularning nusxalari prefektga yuboriladi. Prefekt esa, agar mazkur aktning qonunga zid ekanligini aniqlasa, ikki oy muddat ichida uni ma'muriy sudga e'tiroz qilish huquqiga ega. Sudga murojaat qilinishi bilan bir vaqtda prefekt nizoli qarorning ijrosini sud hal qilguniga qadar to'xtatib turishni talab qilishi mumkin. Shu tariqa, hozirgi zamon Fransiya huquqiy mexanizmi prefekt tashabbusi bilan amalga oshiriladigan sud nazoratiga asoslanadi: prefekt akti mustaqil ravishda bekor qilmaydi, balki qonuniylikni ta'minlash maqsadida sudga murojaat qiladi. Fransiya qonunchiligida ta'sir ko'rsatishning eng qat'iy choralari ham saqlanib qolgan. Qonuniylikning qo'pol ravishda buzilishi yoki mahalliy Kengashning kommunani samarali boshqarish qobiliyatini yo'qotgan holatlarida hukumat Prezident farmoni asosida, Vazirlar Kengashi majlisida qabul qilingan qaror orqali munitsipal Kengashni tarqatib yuborish huquqiga ega. Amaliyotda Kengashni tarqatish chorasini kam qo'llaniladi va asosan Kengash faoliyatining falajlanishi yoki boshqaruvda chuqur inqiroz yuzaga kelgan hollarda tatbiq etiladi. Munitsipal Kengash tarqatib yuborilgandan so'ng vaqtinchalik ma'muriyat tayinlanadi hamda ikki oy muddat ichida yangi saylovlar o'tkaziladi. Shu bilan birga, Fransiyada asosiy e'tibor noqonuniy aktlarni ma'muriy tartibda bekor qilishga emas, balki ularni sud tartibida e'tiroz qilishga qaratilgan bo'lib, bu mahalliy o'zini o'zi boshqarishning huquqiy avtonomiyasi tamoyillariga mos keladi [15].

Fransiyada mazkur masalaning statistik jihatiga ham alohida e'tibor qaratish lozim. Fransiya mahalliy organlari tomonidan qabul qilinayotgan normativ-huquqiy aktlar hajmi nihoyatda katta bo'lib, 2019–2021-yillarda prefektlarga keyinchalik ro'yxatdan o'tkazish va ehtimoliy nazorat uchun taqdim etilgan aktlarning umumiy soni yillik hisobda taxminan 5,66 milliondan 6,28 milliontagacha oshgan [16].

Biroq davlatning ma'muriy resurslari cheklanganligi sababli barcha aktlarni to'liq tekshirish imkoniyati mavjud emas. Amalda prefektura xizmatlari tomonidan taqdim etilgan aktlarning taxminan 20 foizigina tekshiruvdan o'tkaziladi, qolgan qismi esa (ularning qonunga zid ekanligini ko'rsatuvchi ochiq-oydin asoslar mavjud bo'lmasa) batafsil tahlil qilinmaydi. Fransiya Hisob palatasi 2022-yilda o'tkazgan tahlillarida munitsipal aktlarning taxminan 80 foizi nazorat doirasidan tashqarida qolayotganini qayd etgan bo'lib, bu holat nazorat tizimini modernizatsiya qilish bo'yicha qator tavsiyalarni ishlab chiqishga sabab bo'lgan. Mazkur ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, hatto mukammal huquqiy mexanizm mavjud bo'lgan taqdirda ham nazorat samaradorligi ko'p jihatdan ma'muriy resurslar bilan bog'liq bo'ladi. Shu munosabat bilan Fransiya eng muhim sohalarda (jumladan, budjet qarorlari sohasida) ustuvor nazoratni kuchaytirishga hamda tekshiriladigan aktlar qamrovini kengaytirish maqsadida elektron monitoring tizimlarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratmoqda [17].

Polsha 1989-yildan so'ng mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari ustidan nazorat tizimini muvaffaqiyatli isloh qilgan postsotsialistik davlat sifatida namuna hisoblanadi. Polsha Respublikasi Konstitutsiyasining 171-moddasiga muvofiq, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari faoliyatining qonuniyligi davlat tomonidan nazorat qilinadi, nazoratni amalga oshiruvchi organlar hamda uning tartibi esa qonun bilan belgilanadi. Hozirgi kunda asosiy nazorat bo'g'ini sifatida voyevodalar (hukumat tomonidan tayinlanadigan voyevodstvolar gubernatorlari) faoliyat yuritadi bo'lib, ular joylarda markaziy davlat hokimiyatini ifodalaydi. Gminalar (jamoalar), povyatlar (tumanlar) va voyevodlik seymiklarining barcha qarorlari qabul qilingan kundan boshlab 7 kun ichida voyevodara yuborilishi shart. Voyevoda mazkur aktlarni qonuniylik nuqtayi nazaridan 30 kun muddat ichida tekshirish huquqiga ega. Agar qarorning qonunga zid ekanligi aniqlansa, voyevoda ushbu 30 kunlik muddat davomida akti mustaqil ravishda haqiqiy emas deb topish (bekor qilish) huquqidan foydalanishi mumkin. 30 kunlik muddat tugagandan so'ng esa voyevoda bevosita bekor qilish vakolatini yo'qotadi va faqat ma'muriy sudga mahalliy Kengash qarori ustidan murojaat qilish

huquqiga ega bo'ladi. Bundan tashqari, Polshada Regional hisob palatalari (RIO) faoliyat ko'rsatib, ular mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarining moliyaviy qarorlari ustidan nazoratni amalga oshiradi. Shuningdek, Oliy nazorat palatasi (NIK) ham mavjud bo'lib, u moliyaviy-xo'jalik sohasida qonuniylilikni tekshiruvchi oliy audit organi sifatida faoliyat yuritadi [18].

Umuman olganda, Polshadagi tizim qonuniylilikni sud orqali himoya qilishga asoslangan fransuz nazorat modeliga yaqin hisoblanadi: voyevoda qonuniylilikni ta'minlashdagi birinchi "filtr" sifatida namoyon bo'ladi, shundan so'ng esa ham mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari, ham fuqarolar voyevoda qarorlari ustidan sudga shikoyat qilish huquqiga ega. Polsha Ichki ishlar va ma'muriyat vazirligining rasmiy ma'lumotlariga ko'ra, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari qarorlarining voyevodalar tomonidan haqiqiy emas deb topilgan yoki sudlarda e'tiroz qilingan qismi barqaror ravishda past darajada saqlanib qolgan va hatto 2016–2017-yillarda pasayish tendensiyasini ko'rsatgan. Jumladan, 2023-yilda voyevodalar mahalliy hokimiyatlar tomonidan qabul qilingan barcha qarorlarning atigi taxminan 4,19 foizini bekor qilgan. Bu holat qarorlarning mutlaq ko'pchiligi qonun talablariga muvofiq ekanligini yoki mavjud qonunbuzarliklar sudgacha bo'lgan o'zaro hamkorlik tartibida bartaraf etilayotganini ko'rsatadi [19].

Biroq so'nggi yillarda nazoratning siyosiylashuvi bilan bog'liq xavotirlar paydo bo'ldi. Yevropa Kengashining Mahalliy va mintaqaviy hokimiyatlar kongressi Monitoring qo'mitasi 2019-yilgi ma'ruzasida Polshada davlat nazorati zarur bo'lgan chegaralardan kengroq qo'llanilayotgani hamda har doim ham himoya qilinayotgan manfaatlarga mutanosib emasligini qayd etgan.

Markaziy hokimiyat bilan ayrim muxolifat ruhidagi shahar hokimiyatlari o'rtasidagi nizolar mahalliy organlar qarorlariga voyevodalarning aralashuvi holatlarining ko'payishiga olib kelgan bo'lib, bu holat xavotirli tendensiya sifatida baholangan. Shu munosabat bilan Polsha hokimiyatlariga nazoratda mutanosiblik tamoyiliga qat'iy rioya qilish hamda uni siyosiy maqsadlarda qo'llashga yo'l qo'ymaslik tavsiya etilgan [20].

Mazkur xulosa boshqa davlatlar uchun ham muhim ahamiyatga ega: nazorat huquqiy mexanizm sifatida saqlanib qolishi, siyosiy bosim vositasiga aylanmasligi lozim.

Janubiy Koreya tajribasi Osiyoga xos markazlashgan an'analar bilan mahalliy avtonomiyaning zamonaviy tamoyillarini uyg'unlashtirgani bilan qiziqarli hisoblanadi. Koreya Respublikasida mahalliy o'zini o'zi boshqarishning faol rivojlanishi faqat 1990-yillardan boshlab (1995-yilda mahalliy organlar saylovining qayta tiklanishi bilan) yo'lga qo'yilgan bo'lib, shu sababli nazorat mexanizmlari xorijiy tajribani hisobga olgan holda shakllantirilgan. Koreya Respublikasining "Mahalliy avtonomiya to'g'risida"gi Qonuniga muvofiq, mahalliy yig'ilishlar (Kengashlar) o'z vakolatlari doirasida qarorlar qabul qilish huquqiga ega. Biroq, agar bunday akt milliy qonunchilikka zid bo'lsa, unga nisbatan ta'sir choralari nazarda tutilgan. Xususan, birinchi navbatda, tegishli darajadagi ijro etuvchi hokimiyat rahbari (shahar meri yoki viloyat gubernatori) mahalliy Kengash qarori ustidan sudga e'tiroz kiritish huquqidan foydalanishi mumkin. Koreya Respublikasida bunday nizolar bevosita Respublika Oliy sudi tomonidan ko'rib chiqiladi [21]. Sudga murojaat qilinganda mahalliy ma'muriyat rahbari mahalliy Kengash qarori ijrosini sudning yakuniy hal qiluv qarori chiqqunga qadar to'xtatib turish to'g'risida iltimosnoma kiritish huquqiga ega. Ikkinchidan, agar mer yoki gubernator markaziy hokimiyat nuqtayi nazaridan noqonuniy deb baholanayotgan qarorga nisbatan huquqiy chora ko'rmasa, Ichki ishlar vaziri yoki yuqori turuvchi gubernator mustaqil ravishda sud muhokamasini qo'zg'atish hamda mahalliy Kengash qarori bekor qilinishini talab qilish huquqiga ega.

Bundan tashqari, so'nggi yillarda Koreya Respublikasida mahalliy deputatlar va mansabdor shaxslarning malakasini oshirishga qaratilgan dasturlar amalga oshirilmoqda, qaror loyihalarining qonun talablariga muvofiqligini tekshirish uchun maxsus "nazorat ro'yxatlari" ishlab chiqilmoqda.

Bu esa noqonuniy qaror qabul qilinishi bosqichiga yetmasdan oldini olish (proaktiv nazorat) imkonini beradi. Bunday preventiv yondashuv zamonaviy tendensiyalarga mos keladi: qabul qilingan qarorlarni keyinchalik bekor qilishdan ko'ra, mahalliy darajada oldindan o'qitish va huquqiy maslahat berish ancha samarali hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida mahalliy Kengash qarorlari qonuniyligini ta'minlash tizimini takomillashtirish yuzasidan takliflar.

Birinchidan, Fransiya va Polsha tajribasi asosida "Mahalliy davlat hokimiyati to'g'risida"gi Qonunning 26-moddasiga tegishli o'zgartirish kiritib, hokimlar tomonidan mahalliy Kengash qarorini qayta ko'rib chiqish to'g'risida taqdimnoma kiritishning aniq muddatlarini belgilash lozim. Jumladan, "Mahalliy davlat hokimiyati to'g'risida"gi Qonun 26-moddasi 2-qismi quyidagi tahrirda bayon etilishi maqsadga muvofiq: "Hokim xalq deputatlari Kengashining qonunchilikka zid qarorini qayta ko'rib chiqish to'g'risida Kengash qarori rasmiy ravishda e'lon qilingan kundan e'tiboran 30 kun ichida tegishli taqdimnoma kiritadi, bundan xususiy mulk huquqining, shuningdek yer uchastkasiga bo'lgan huquqning yuzaga kelishi uchun asos bo'lgan qarorlar mustasno. Kengash hokimning taqdimnomasini bir oylik muddatda ko'rib chiqib, Kengash qarorini o'zgartirish yoki bekor qilish to'g'risida qaror qabul qiladi. Xalq deputatlari viloyat, tuman, shahar Kengashi tomonidan hokimning taqdimnomasi qanoatlantirilmagan taqdirda, hokim Kengashning tegishli qarorini bekor qilish to'g'risida yuqori turuvchi Kengashga, O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Senatiga yoki sudga murojaat qilishga haqli."

Ikkinchidan, O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan hududiy boshqaruvni "aholi manfaatlariga xizmat qilish" tamoyili asosida nomarkazlashtirish sharoitida hududlar o'rtasida qaror qabul qilish jarayonida turli xil yondashuvlarning oldini olish maqsadida Adliya vazirligi hamda Oliy Majlis Senatining Hududiy vakillik organlari faoliyatini o'rganish markazi birgalikda vakillik organlari uchun normativ-huquqiy tusdagi qarorlarni ishlab chiqish bo'yicha yagona Metodologiyani ishlab chiqishi lozim.

Uchinchidan, mahalliy Kengashlar faoliyatida qaror loyihasini tayyorlash jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishni bosqichma-bosqich joriy etish lozim. Xalqaro tajriba o'rganilganda, hozirda Turkiyada mahalliy vakillik organlarida qaror qabul qilish jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanilishini kuzatish mumkin.

To'rtinchidan, O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senatining 2025-yil 28-yanvardagi KQ-52-V-sonli "Xalq deputatlari viloyat, tuman va shahar Kengashi huzurida ekspert guruhi tashkil qilish to'g'risida"gi qarori bilan "Xalq deputatlari viloyat, tuman va shahar Kengashi huzurida ekspert guruhi to'g'risida namunaviy nizom" tasdiqlangan. Polsha tajribasi o'rganilganda ham mahalliy vakillik organlari huzurida ekspertlar guruhi faoliyat yuritishi kuzatiladi. Shu sababli O'zbekiston Respublikasida ham mahalliy vakillik organlari qaror loyihalarini tayyorlash va ishlab chiqishda ekspert guruhlari, shuningdek ilmiy-tadqiqot muassasalari hamda olimlarning salohiyatidan foydalanish chora-tadbirlarini kengaytirish lozim.

Beshinchidan, Janubiy Koreya tajribasi markaziy nuqtaga profilaktik yondashuvni qo'yadi, ya'ni qaror qabul qilinishigacha bo'lgan davrda har qanday huquqiy kamchilikni bartaraf etish modelini ilgari suradi. Bu yondashuv qonunchilikka zid qaror qabul qilingandan keyin qarorni bekor qilishdan ko'ra, uning oldini olish arzon va barqarorroq ekanligini asoslaydi. Shu sababli O'zbekiston Respublikasida ham O'zbekiston Respublikasi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi hamda Oliy Majlis Senatining Hududiy vakillik organlari faoliyatini o'rganish markazi tomonidan tizimli ravishda deputatlar va kotibiyat xodimlari uchun malaka oshirish o'quv dasturlarini tashkil etish lozim.

Yuqorida keltirib o'tilgan ilmiy-huquqiy tahlil shuni ko'rsatadiki, mahalliy vakillik organlari, xalq deputatlari Kengashlari tomonidan qabul qilinadigan qarorlarning qonuniyligini ta'minlash

masalasi O'zbekistonda hududlarni barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning hal qiluvchi institutsional shartlaridan biri hisoblanadi. Mahalliy Kengashlar faoliyati orqali davlat siyosatining hududiy darajada amalga oshirilishi, budjet mablag'larining taqsimlanishi, ijtimoiy infratuzilmaning rivojlanishi va fuqarolarning huquq va manfaatlarini himoya qilish bevosita qarorlar qonuniyligi bilan bog'liq ekani ilmiy jihatdan asoslab berildi.

Tahlil natijalariga ko'ra, O'zbekiston Respublikasi qonunchiligida mahalliy Kengashlar qarorlarining qonuniyligini ta'minlash oldindan, joriy va keyingi nazorat shakllarini qamrab olgan kompleks mexanizm sifatida shakllangan. Viloyat va Toshkent shahar mahalliy Kengashlarining kotibiyati, yuriskonsulti hamda adliya organlari tomonidan amalga oshiriladigan huquqiy ekspertiza, prokuratura nazorati hamda ma'muriy sudlar orqali sudga shikoyat qilish instituti mazkur tizimning o'zaro bog'liq va bir-birini to'ldiruvchi elementlari sifatida namoyon bo'ladi. Bu esa mahalliy qarorlar qonuniyligini ta'minlashda faqat bir institutga tayanish emas, balki ko'p bosqichli huquqiy kafolatlar tizimini qo'llash ustuvor ekanini ko'rsatadi.

Nazariy tahlillar va xalqaro tashkilotlar xulosalari shuni ko'rsatdiki, qonuniy, barqaror va prognoz qilinadigan mahalliy qarorlar huquqiy ishonchni shakllantiradi, investitsiya muhitini yaxshilaydi va hududlarning iqtisodiy salohiyatini ro'yobga chiqarishga xizmat qiladi. Aksincha, qonuniylikka yetarli darajada rioya etilmasligi hududiy rivojlanish dasturlarining ijrosini sustlashtirishi, ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosibliklarni kuchaytirishi mumkin.

Fransiya, Polsha va Koreya Respublikasi tajribasi qiyosiy tahlil qilinganda, mahalliy qarorlar ustidan davlat nazorati faqat qonuniylik bilan cheklanishi, uning sud orqali amalga oshirilishi va mutanosiblik tamoyiliga qat'iy rioya qilinishi mahalliy avtonomiyani saqlab qolish bilan birga, qarorlar sifatini oshirishga xizmat qilishi aniqlandi. Ayniqsa, preventiv nazorat, huquqiy ekspertiza va mahalliy deputatlar malakasini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar noqonuniy qarorlarning oldini olishda samarali mexanizm sifatida namoyon bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, mahalliy Kengashlar qarorlarining qonuniyligini ta'minlash huquqiy nazoratning tor doiradagi masalasi emas, balki hududlarni kompleks, barqaror va inklyuziv rivojlantirishga xizmat qiluvchi strategik omil sifatida qaralishi lozim. Shu bois, O'zbekiston sharoitida mahalliy qarorlar qonuniyligini ta'minlash mexanizmlarini yanada takomillashtirish, ularni xalqaro ilg'or tajriba bilan uyg'unlashtirish hamda huquqiy ishonchni mustahkamlashga qaratilgan institutsional chora-tadbirlarni kuchaytirish dolzarb ilmiy va amaliy vazifa bo'lib qolmoqda.

IQTIBOSLAR/ЧОККИ/REFERENCES:

1. "Normativ-huquqiy hujjatlar to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 20.04.2021-yildagi O'RQ-682-son // <https://lex.uz/docs/5378966>
2. Xalq deputatlari viloyat, tuman va shahar Kengashi qarorlari loyihalarini ishlab chiqish hamda ularni huquqiy ekspertizadan o'tkazish USLUBIYOTI // <https://kengash.gov.uz/legislation/activity-docs/19>
3. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. // <https://lex.uz/docs/6445145#6446164>
4. O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi Kodeksi, 27-moddasi. // <https://lex.uz/docs/3527353>
5. North, D. C. (1990). Institutions, institutional change and economic performance. Cambridge University Press. // <https://www.cambridge.org/core/books/abs/institutions-institutional-change-and-economic-performance/series-editors-preface/722403DF2B396060338EB6864E9B497B>
6. OECD. (2019). Making decentralisation work: A handbook for policy-makers. OECD Publishing. // <https://doi.org/10.1787/g2g9faa7-en>
7. Wollmann, Hellmut. (2012). Local Government Reforms in (Seven) European Countries: Between Convergent and Divergent, Conflicting and Complementary Developments. Local Government Studies. 38. 41-70. 10.1080/03003930.2011.638710. // https://www.researchgate.net/publication/232862600_Local_Government

Reforms in Seven European Countries Between Convergent and Divergent Conflicting and Complementary Developments

8. Elliott, M., & Thomas, R. (2020). Public law (4th ed.). Oxford University Press. // <https://ru.scribd.com/document/939542094/Public-Law-4th-by-Mark-Elliott-Robert-Thomas>

9. World Bank. (2017). World development report 2017: Governance and the law. World Bank. <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2017>

10. Stoker, G. (2011). Theories of urban politics (2nd ed.). Palgrave Macmillan. 106-121 6. // https://books.google.co.uz/books?id=yNevXt_aNxAC&pg=PA106&hl=ru&source=gbs_toc_r&cad=2#v=onepage&q&f=false

11. Diachenko, Svitlana & Buha, Volodymyr. (2021). Improving administrative control over the legality of local government decisions. E3S Web of Conferences. 284. 07001. 10.1051/e3sconf/202128407001. https://www.researchgate.net/publication/353184253_Improving_administrative_control_over_the_legality_of_local_government_decisions#:~:text=ormativ%20e%20and%20le%20gal

12. A.Tkachuk (2025). Control and supervision of legality of local self-government decisions: Why is it important for Ukraine's path to EU accession? // <https://decentralization.ua/en/news/20073#:~:text=Why%20communities%20need%20this>

13. Е.Д. Кутыбаева, С.Д. Алламбергенов. Вопросы совершенствования организации деятельности местных кенгаей народных депутатов в Республике Узбекистан и Республике Каракалпакстан. «Экономика и социум» №2(117) 2024 // https://www.researchgate.net/publication/385534858_VOPROSY_SOVERSENSTVOVANIA_ORGANIZACII_DEATELNOSTI_MESTNYH_KENGASEJ_NARODNYH_DEPUTATOV_V_RESPUBLIKE_UZBEKISTAN_I_RESPUBLIKE_KARAKALPAKSTAN

14. European Charter of Local Self-Government article 8th // <https://rm.coe.int/ceggpad20202/1680aef5bf#:~:text=According%20to%20the%20Explanatory%20report,be%20an%20exception%2C%20however%2C%20the>

15. Зарубежный опыт местного самоуправления. // <https://studfile.net/preview/16830844/page:8/#:~:text=%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%BC%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%85,%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D1%81%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B9%20%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D1%85%20%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B2%20%D0%B2%20%D0%BF%D0%BE%D0%B%D0%B8%D1%86%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B9>

16. 10 ключевых выводов из отчета о контроле за законностью // <https://www.lagazettedescommunes.com/979578/controle-de-legalite-les-10-points-a-retenir-du-rapport-du-gouvernement/#:~:text=1.%20,ont%20pris%20par%20les%20collectivit%C3%A9s>

17. Rapport du Gouvernement au Parlement sur le contrôle a posteriori exercé par le représentant de l'État sur les actes des collectivités territoriales 2019-2021 // <https://www.vie-publique.fr/rapport/298194-controle-sur-les-actes-des-collectivites-territoriales-2019-2021#:~:text=,des%20services%20publics%20en%202021>

18. Local and regional democracy in Poland. Committee on the Honouring of Obligations and Commitments by member States of the European Charter of Local Self-Government (Monitoring Committee). 36th SESSION Report CG36(2019)13final 2 April 2019 // <https://rm.coe.int/local-and-regional-democracy-in-poland-monitoring-committee-rapporteur/1680939003#:~:text=councils%20to%20the%20voivode%2C%20within,s%2Fhe%20may%20declare%20it%20null>

19. Каждый воевода контролирует ситуацию по-своему. Различия между воеводствами огромны. // <https://www.portalsamorzadowy.pl/polityka-i-spolaczenstwo/kazdy-wojewoda-nadzoruje-po-swojemu-dysproporcje-pomiedzy-wojewodztwami-sa-gigantyczne,558858.html?mp=promo>

20. Local and regional democracy in Poland. Committee on the Honouring of Obligations and Commitments by member States of the European Charter of Local Self-Government (Monitoring Committee). 36th SESSION Report CG36(2019)13final 2 April 2019 // <https://rm.coe.int/local-and-regional-democracy-in-poland-monitoring-committee-rapporteur/1680939003#:~:text=councils%20to%20the%20voivode%2C%20within,s%2Fhe%20may%20declare%20it%20null>

21. Local government: Phase 4. // <https://www.kdevelopedia.org/Development-Overview/all/local-government-phase-4--201412040000333.do#:~:text=organization%20to%20contest%20the%20legality,in%20preparation%20for%20the%20local>

YURIST AXBOROTNOMASI

1-SON

ВЕСТНИК ЮРИСТА

HOMEPI 1

LAWYER HERALD

ISSUE 1

ISSN 2181-9416

2026-YIL